

Λι· Τὸ ἀριστερόν καὶ μέσον περιέχουσι τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν καὶ ἐν δεξιᾷ προξενικὸν ψήφισμα, οὗ δύο τελευταῖαι συλλαβαί εἰσι κεχαραγμέναι ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ μαρμάρου.

Κόσμον δέ, ὡς καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγεται, τὸ μὲν μέσον μάρμαρον ἔχει μόνον ἔμπροσθεν ἄνω καὶ κάτω (ἢ ὀπισθεν ἐπιφάνεια εἶνε ἀνεξέργαστος), τὰ δὲ λοιπὰ δύο μόνον ἐν τῇ ἔσω, ὡς εἰκός, ἐπιφανείᾳ στεροῦνται κόσμου ἢ γείσου.

Πλάτος δ' ἔχουσι τὸ μὲν μέσον 2.40, τὸ δ' ἀριστερόν μετὰ καὶ τοῦ κόσμου 0.26, τὸ δὲ δεξιὸν ἐπίσης 0.29. Ὑψος δὲ πάντα 0.73 καὶ πᾶχος ἢ βάθος τὸ μὲν μέσον μάρμαρον 0.28, τὰ δ' ἑκατέρωθεν 0.60.

Τῶν γραμμῶν τὸ ὕψος τῶν μὲν τεσσάρων πρώτων στίχων εἶνε περὶ τὰ 0.03, τοῦ δὲ ὀνόματος τοῦ τεχνίτου 0.013 καὶ τοῦ ψηφίσματος, ὅπερ ἐκδοθήσεται κατόπιν, ἔλαττον.

Τοῦ τεχνίτου τὸ ὄνομα εἶνε τὸ μετὰ καὶ ἄλλων ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημερ. 1884, σ. 98 καὶ 99 ἀναφερόμενον.

9

Ο Δ Η Μ Ο Σ Ω Ρ Ω Π Ι Ω Ν Α Π Π Ι Ο Ν
Κ Λ Α Υ Δ Ι Ο Ν Α Π Π Ι Ο Υ Υ Ο Ν Π Ο Λ Χ Ρ Ο Ν
Α Μ Φ Ι Α Ρ Α Ω Ι

(Κενὸς χώρος 0.27.)

Α Γ Α Θ Α Ρ Χ Ο Σ Δ Ι Ο Ν Υ Σ Ι Ο Υ Β Ο Ι Ω Τ Ι Ο Σ Ε Π Ο Η Σ Ε
Ε Π Ι Ε Ρ Ε Ω Σ Ω Ρ Ω Π Ο Δ Ω Ρ Ο Υ

Ὁ δῆμος Ὀρωπίων Ἄππιον
Κλαύδιον Ἄππιου υἱὸν Πόλχρον
Ἀμφικράτῳ.

Ἀγάθαρχος Διονυσίου Βοιωτίας ἐπόησε.
Ἐπὶ ἱερέως Ὀρωποδώρου.

Τὰ ἀνωτέρω φέρει μικρὸν μνημεῖον βάρθρον, μαρ-

μάρου λευκοῦ ἐπὶ τῆς αὐτῆς καὶ τὸ προηγούμενον μαρμαρίνης ὑποστρώσεως ἀνήκον. Εὐρεθὲν γαμαὶ πλησίον τῆς προηγούμενης ἐπιγραφῆς, ἐστάθη ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποστρώσεως, ἥτις ἐνταῦθα περατουμένη κάμπτεται καθέτως πρὸς τὰ ὀπίσω.

Κόσμον φέρει πανταχοῦ πλην κατὰ τὴν ὀπισθεν ἐπιφάνειαν ὅπου, ὡς ἔκ τε τῆς βάσεως καὶ τῶν ἄνωθεν τόρμων δηλοῦται, συνεδεῖτο μεθ' ἐτέρων μαρμάρων.

Ὑψος δ' ἔχει 0.76, πλάτος 0.74-0.75 καὶ πᾶχος 0.28. Τῶν δὲ γραμμῶν ὕψος τῶν μὲν ἄλλων στίχων 0.015, τοῦ δὲ 5^{ου}, οὗ καὶ ἀραιότερα τὰ γράμματα, 0.02. Ὡς πρὸς τὸ σχῆμα αὐτῶν προσθετέον ὅτι τὸ μὲν Γ τοῦ Πόλχρον καὶ τῶν κάτωθεν αὐτοῦ λέξεων εἶνε ἀνισοσκελές καὶ ἄνευ κεραιῶν ὡς γε φαίνεται, τὸ δὲ Ν ἔνθα μὲν ἔχει ἴσα τὰ σκέλη, ἔνθα δ' οὐ.

Ὁ Ἄππιος οὗτος εἶνε, φαίνεται, ὁ ἐπὶ Πομπηίου τὴν Ἑλλάδα διοικήσας.

Ὁ δὲ ἱερεὺς Ὀρωποδώρος ἀναφέρεται καὶ ἐν ἀνεκδότῳ προξενικῷ ψηφίσματι «ἐπὶ ἄρχοντος ἐν τῷ κοινῷ Βοιωτῶν Ποτιδαίχου μνητὸς Ὀμολωίου.» Ἀλλαχοῦ δὲ Ὀρωποδώρος θεοζότου εἶπε προξενικά ψηφίσματα.

Τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτου ἐγένετο ἤδη γνωστὸν μετὰ τοῦ προηγούμενου ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημερ. 1884, σελ. 99.

Τεχνιτῶν ὀνόματα, πρὸς τοῖς ἐν τῷ παρόντι τεύχει τῆς Ἐφημερίδος ἀναφερομένοις, ἀνέγνω ἐν ἄλλαις ἀνεκδότοις ἔτι ἐπιγραφαῖς τοῦ Ἀμφικρατείου, καὶ τὰ ἐξῆς· Σίμαλος ἐπόησε. Σίμαλος ἐποίησε. Ξενοκράτης Ἀθηναῖος ἐποίησε. Ξενοκράτης ἐπόησε. Πραξίας Λυσιμάχου Ἀθηναῖος ἐπόησε. Μητίοχος ἐπόησε. Μητίοχος ἐπόησε. Τούτων δὲ τινὰ ἀνεγράφησαν ἤδη ἐν Ἀρχαιολογ. Ἐφημερ. 1884, σελ. 98 καὶ 99.

B. I. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ.

ΑΓΓΛΜΑΤΙΟΝ ΕΚ ΣΠΑΡΤΗΣ

Ἡ παράστασις τοῦ ἐν τῷ 4^ῳ πίνακι τοῦδε τοῦ τεύχους ἀπεικονιζομένου ἀγάλματι (1) εἶνε νεανική (1) Ἡ ἀπεικόνισις ἐγένετο ὀλίγῳ μείζων τοῦ ἡμίσεος τοῦ μεγέ-

τις μορφή, κάλλους καὶ ῥώμης ἐπίσης μετέχουσα ὁ νεανίας οὗτος κλίνει ἡσυγῆ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοὺς ὄμους, τὸ ἀγάλματιον ἔχει ὕψος 0.305, πλάτος κατὰ τοὺς ὄμους

ἀριστερά, κεκοσμημένος ταινία τὴν κόμην· ταύτης δὲ πλόκαμοι ἐπὶ τοὺς ὤμους καὶ τὸν ἀχένα καθέρπουσι· τῶν κάτω ἄκρων καὶ τῶν χειρῶν λείπεται, ὡς καὶ ἐν τῇ εἰκόνι φαίνεται, τὸ πλεῖστον μέρος, ἐκ τῆς καταστάσεως ὅμως τῶν ὑπαρχόντων ἔτι μερῶν τῶν ἄκρων τοῦ σώματος εἰκάζοντες, δυνάμεθα εὐχερῶς τὸ σχῆμα τοῦ ὄλου ἀγάλματος νὰ ἀναπαραστήσωμεν· δῆλον δὲ ὅτι ὁ νεανίας ἴστατο τὴν βάσιν τῆς ἰσορροπίας ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ ἐπικλίνων, τὸν δεξιὸν δὲ πόδα μικρὸν προβάλλων, συγκάμπτων ἡρέμα πῶς καὶ τὸ γόνυ· τὰς χεῖρας εἶχε παρακαθειμένως, τὴν ἐτέραν ἴσως τούτων τὴν δεξιάν κατὰ λόγον πρὸς τὸν ὁμώνυμον πόδα μικρὸν κάμπτων, ὥστε καὶ ρυθμός τις τῆς περιγραφῆς τῶν ἄνω καὶ κάτω ἄκρων νὰ ὑπάρξῃ.

Ἦτο δὲ τὸ κάτω μέρος τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς καθ' ἑαυτὸ εἰργασμένον καὶ διὰ σιδήρου τινος ὀβελοῦ πρὸς τὸ ὄλον ἀγάλμα προσηρμοσμένον· θραῦσμα τοῦ σιδήρου ἐπ' ὀλίγον τοῦ μηροῦ διήκοντος εὐρέθη ἐν τῷ μαρμάρῳ, φαίνεται δὲ ὅτι καὶ τὸ περὶ τὸν μηρὸν καὶ τοὺς γλουτοὺς ἐρυθῶδες μόλυσμα τοῦ μαρμάρου τοῦ σιδήρου κατίωσις εἶνε.

Ἐχει δ' ἄλλως τὸ μάρμαρον πολλαχοῦ τῆς ἐπιφανείας διαβρώματα, μάλιστα δὲ κατὰ τὰ νῶτα, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ κατὰ τὰς πλευράς· καὶ ἡ ρίς αὐτῆ ἔπαθε κατὰ τὸ ἄκρον βλάβην τινά· καὶ τοῦτο ἀνάγκη τελευταῖον νὰ εἶπω, ὅτι ἐφ' ἑκατέρου τῶν μηρῶν, ὡς καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος δῆλον, ἀπόφυσις τις μαρμάρου ἀλειάντου ἐπιφανείας σώζεται· φανερόν δὲ ὅτι ἡ ἐτέρα τούτων, πιθανῶς ἢ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ εἶνε θραῦσμα κορμοῦ, ὅστις ὑπῆρξεν ἔρεισμα τοῦ ἀγάλματος· ὁποῖόν τι δὲ ἦτο τὸ ἐπὶ τοῦ ἐτέρου μηροῦ θραῦσμα μαρμάρου τετραγώνον σχεδὸν τὸ σχῆμα, δὲν δύναμαι νὰ εἶπω μετὰ βεβαιότητος. Ἐάν ἡ χεὶρ τοῦ ἀγάλματος καθῆκεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο, πιθανῶς νὰ ἦτο μεταξύ τοῦ μηροῦ καὶ τῆς χειρὸς ἔρεισμα τι, ὅπως μὴ τὰ λεπτά τῆς χειρὸς ἄκρα καθ' ἑαυτὰ ὄντα εὐθραυστότερα ἀποθῶσιν. Εὐρέθη δὲ τὸ ἀγάλμα, κτῆμα ἤδη τοῦ Μου-

0.135, πλάτος θώρακος 0.102, πλάτος ὀσφύος 0.083, διάστημα ἀπὸ τοῦ κάτω ἄκρου τοῦ στέρνου μέχρι τοῦ ὄμρου 0.052, ἀπὸ τοῦ ὄμρου μέχρι τοῦ αἰδοίου 0.037, ἀπὸ τῆς κλειδοῦς μέχρι τοῦ κάτω ἄκρου τοῦ στέρνου 0.047.

σείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας (ἀρ.λιθ.4107), ἐν Σπάρτῃ.

Εἶνε ἄρα γε ἔργον Πελοποννησιακῆς τέχνης; ὑπὲρ τούτου μαρτυροῦσιν ὄχι μόνον ὁ τόπος, ἐν ᾧ εὐρέθη, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πραγματικὰ γνωρίσματα, ἅτινα θὰ δηλώσω παρεξετάζων τὸ ἡμέτερον ἀγάλμα πρὸς ἄλλα Πελοποννησιακῶ ἐργαστηρίου

Ὅτε οἱ πραγματευσάμενοι τὸ πρῶτον περὶ τῆς καλλίστης ἐκείνης κεφαλῆς τῆς Ἦρας (Monum. 8 π. 1) καὶ τοῦ γνωστοῦ ἀγάλματος νεανικῆς μορφῆς (Friedrichs 23 Winkelmanns programm), ἀμφοτέρων ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Νεαπόλεως, ἐσπούδασαν νὰ ἀποδείξωσιν ἑκάτερος καθ' ἑαυτὸν, ὅτι ταῦτα εἶνε ἔργα Πελοποννησιακῆς τέχνης καὶ μάλιστα τοῦ κατὰ Πολυκλείτου τύπου, ἐν τούτῳ μὲν οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸν δορυφόρον ἀναγνωρίζοντες, ἐκεῖνο δὲ νομίζοντες εἶναι τὴν Πολυκλείτου Ἦραν, ἦσαν τότε τινὲς οἱ μὴ πειθόμενοι εἰς τὰς γνώμας τούτων· ἔσχον δὲ καὶ μιμητὰς πολλοὺς τοῦ παραδείγματος αὐτῶν, οἵτινες ἀναζητήσαντες ἐν τοῖς διαφόροις Μουσεῖοις ἀνεῦρον οὐ μόνον τοῦ αὐτοῦ περιφήμου δορυφόρου πλεῖστα ἀντίτυπα ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἀγαλμάτων, ἅτινα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς ἔργα Πολυκλείτου μαρτυροῦνται, λέγω δὲ τὸν διαδούμενον καὶ τὴν Ἀμαζόνα (Monum. T. 8 π. 53 T. 10 π. 50 καὶ Rhein. Mus. T. 21). Τὰ ἀγάλματα ταῦτα εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀντίτυπα μᾶλλον ἢ ἦσαν πιστά, τοιαῦτα ὅμως ὥστε νὰ παρέχωσιν ὅπωςδὴποτε εἰκόνα τοῦ χαρακτῆρος τῶν πρωτοτύπων ἔργων δηλ. τῆς ἐπὶ Πολυκλείτου Πελοποννησιακῆς τέχνης· ταῦτα δὲ ὡς μέτρον λαμβάνοντες, θὰ δυνηθῶμεν καὶ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς τέχνης τάξιν τοῦ ἡμετέρου ἀγάλματος νὰ κατανοήσωμεν καὶ ἐκ τούτου πάλιν καὶ περὶ ἐκείνων ἀσφαλέστερον νὰ κρίνωμεν.

Καὶ ἐξ ἀπλῆς μόνον συγκρίσεως γίνεται φανερόν ὅτι ὑπάρχει συγγενεία τις, οἰκογενειακὴ οὕτως εἰπεῖν ὁμοιότης, τοῦ ἡμετέρου πρὸς τὰ κατὰ Πολυκλείτου ἀγάλματα· κοινὸν ἔχουσι τὸ καθόλου σχῆμα, πλὴν ὅτι τὸ ἀγαλμάτιον τόδε τὴν ἰσορροπίαν ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ ἐπικλίνει, ἐκεῖνα δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος τοῦ σώματος.

Τῷ αὐτῷ δὲ συνέπονται λόγῳ (princeip) καὶ ἐν

τῆ παραστάσει τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος (Auffassung und Darstellung der Natur): τὸ νεανικὸν καὶ ἡ ἐκπλήττουσα σωματικὴ ῥώμη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἀγάλματι καὶ ἐν ἐκείνοις ἐκδηλοῦται διὰ τοῦ σχηματισμοῦ εὐρυτέρου στέρνου καὶ διὰ τῆς ἰσχυρᾶς τῶν ὠμων κατασκευῆς: κοινὰ γνωρίσματα ἔχουσιν ἐπίσης πρὸς ταῖς καθόλου ἀναλογίας (Verhältnisse) καὶ τὸ βαρὺ καὶ στερεὸν τοῦ σώματος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ τύπου ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν καθ' ἕκαστα τοῦ σώματος (breite Formen). Παρέχει δὲ τοῦτο οὐχὶ ὁ ὄγκος τοῦ κρέατος, αἱ πολλαὶ σάρκες, ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἀδρὰ ὀστέωσις ἐν τούτῳ τε καὶ ἐν τοῖς Πολυκλείτου ἀγάλμασι, περὶ ἧς τὴν ὑποτύπωσιν μᾶλλον ἢ τὴν παράστασιν τοῦ ἐξωτερικοῦ εἶδους ἡ Πελοποννησιακὴ μάλιστ' ἀρχὴ ἐφρόντιζε: κοινὸν ἔχουσι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἐπὶ μέρους περιγραφῶν τοῦ σώματος: τὸ μέγιστον ὅμως τεκμήριον τῆς συγγενείας τοῦ ἡμετέρου ἀγαλματίου πρὸς τὰ Πολυκλείτου εἶνε αὐτὴ ἡ κεφαλή. Τὸ σχῆμα τοῦ περιγράμματος τοῦ κρανίου εἶνε τὸ οἰκτεῖον τοῖς Πελοποννησιακοῖς ἔργοις, οὐδὲν ἦτον δὲ καὶ ἡ περιγραφή τοῦ προσώπου μαρτυρεῖ ὑπὲρ τῆς Πελοποννησιακῆς τοῦ ἀγάλματος καταγωγῆς: τὸ κάτω δηλαδὴ μέρος τοῦ περιγράμματος τοῦ προσώπου προέχει ἰσχυρῶς, ὥστε ἡ ἀπὸ τοῦ ὠτός εἰς τὸ ἄκρον τοῦ γενείου γραμμὴ εἶνε ἦττον ἐπιμήκης, ἢ ἡ ἐπὶ τῶν ἀττικῶν ἔργων, τραχυτέρα ὅμως καὶ μᾶλλον γωνιώδης (breite Linie). Τοῦτο δὲ ἴδιον τῶν ἀπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ ἐργαστηρίου ἀγαλμάτων. Καὶ κατ' ἐνώπιον τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀγαλματίου θεωροῦντες ἅμα δὲ καὶ πρὸς τὰ Πολυκλείτου συγκρίνοντες εὐρίσκομεν, ὅτι ὄχι μόνον τὴν καθόλου φυσιογνωμίαν ἔχουσι κοινήν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγα σχῆμα καὶ τὸ ὀστώδες τῶν καθ' ἕκαστα τοῦ προσώπου μερῶν: καὶ τὸ στόμα δὲ τοῦ ἐκ Σπάρτης ἀγαλματίου ἔχει τὸ σχῆμα τοιοῦτον, οἷον καὶ τὰ πρὸς ἃ συγκρίνεται ἔργα, εἶνε δηλαδὴ μέγα καὶ ἀνεσταλμένον τὸ ἄνω χεῖλος ἔχει καταλήγων δὲ τῆς συγκρίσεως ταύτης, μνείαν ἔτι ποιῶμαι καὶ τῆς κόμης, (ὄρ. τὴν ἐν τῷ κειμένῳ εἰκόνα) περὶ ἧς τὴν διάταξιν καὶ τέχνην ἡ αὐτὴ φιλοτεχνία, οἷα καὶ ἐν τῷ ἀγάλματι τῆς

ἐν Νεαπόλει Ἦρας φαίνεται: μετὰ τῆς αὐτῆς συμμετρικῆς ἀκρίβειας εἶνε ἡ κόμη ἀμφοτέρων τῶν ἀγαλμάτων κατασκευασμένη, ὁμοίως δὲ κατὰ τὸ ἀπὸ

τῆς κορυφῆς μέχρι τῆς ταινίας μέρος σκληρῶς ἐπὶ τοῦ κρανίου προσκεκολλημένη εἶνε: ὑπεράνω δὲ ταύτης ἀδρὰ καὶ πυκνὴ ἐπ' ἀμφοτέρα τοῦ μετώπου ἐπάγεται: καὶ τὸ ἦθος δὲ αὐτὸ (ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου) ἐμφανίζει τὸν Πελοποννησιακὸν τοῦ ἀγαλματίου χαρακτήρα: ἡ χάρις, τὸ ποιητικὸν καὶ ἡ ζωηρὰ περὶ τὸ πρόσωπον ἐμφάνισις τοῦ ἦθους (geistiger Ausdruck) ταῦτα πάντα εἶνε ἴδιον μᾶλλον τῶν Ἀττικῶν ἐργαστηρίων. Τὸ ἡμέτερον δὲ χαρακτηρίζει καὶ τὸν δορυφόρον ὁμοίως καὶ τὸν διαδοῦμενον αὐστηρά τις σεμνότης μετὰ κάλλους καὶ ψυχρότης σχεδὸν μέχρις ἀδιαφορίας.

Ἐκ τῆς παραθεωρήσεως ταύτης ἐγένετο φανερόν ὅτι τὸ μικρὸν τοῦτο ἀγαλμα εἶχε τὸν αὐτὸν τοῖς ἀπὸ Πολυκλείτου ἔργοις χαρακτήρα τέχνης καὶ τὸν αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς τύπον: εἶνε ἄρα ἔργον Πελοποννησιακοῦ ἐργαστηρίου. Ἐπιμελέστερον ὅμως ἐξετάζοντες τοῦτο, εὐρίσκομεν ὅτι ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα διαφέρει μικρὸν πρὸς τὸν δορυφόρον, ἵνα πρὸς ἐν μόνον γένηται ἡ δοκιμὴ, κατὰ τὸ σύστημα τῶν ἀναλογιῶν καὶ τὸν βαθμὸν τῆς τεχνικῆς τελειότητος: τὸ ἡμέτερον δηλ. στερεῖται τῆς ῥυθμικῆς ἀρμονίας καὶ τῆς τελείας ἐκείνης συμμετρίας, δι' ἧς ἀρετὰς τόσον τὰ κατὰ Πολυκλείτον ἔργα φημίζονται. Τοὺς ὄμους ἔχει μᾶλλον ἀνεσταλμένους, ἐξ οὗ

καὶ τὸ στέρνον εὐρύτερον καθίσταται, καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ἀκρωμίου εἰς τοὺς βραχίονας περιγραφὴ ἦττον εὐρυθμὸς εἶνε· κατὰ λόγον δὲ ἐναντίον τῷ μεγέθει τῶν ὤμων καὶ τοῦ στέρνου ἡ λεκάνη εἶνε μικρότερη ἢ ἡ τοῦ δορυφόρου ἐσχηματισμένη, καὶ τὰ ἰσχία δὲ ἦττον προεξέχοντα περιγράφονται· πάντα δὲ ταῦτα τὰ διακρίνοντα τὸ Σπαρτιατικὸν ἀγάλματιον ἀπὸ τοῦ δορυφόρου εἶναι γνωρίσματα συστήματος ἀναλογικῶν ἀρχαιοτέρων μὲν τοῦ καθόλου τοῦ ἀπὸ Πολύκλειτου, τοῦ αὐτοῦ ὅμως πρὸς τοῦτον χαρακτηριστικῶν τῆς ἀρχαίας ἐπίσης κληροδόμημα εἶνε ὅτι ἡ περιγραφὴ τῆς κοιλίας ἐπὶ μᾶλλον εἰς μῆκος τείνεται, ἦττον δὲ ἡ ἐν τῷ δορυφόρῳ στρογγυλοειδὴς εἶνε, καὶ ὅτι πολλὴν τὴν ἰσχύτητα καὶ συστολὴν τῶν ἀπάλων σαρκῶν ἔχει.

Ὡς ἀνακεφαλαίωσιν τῶν εἰρημένων ἐπαναλαμβάνω, ὅτι τὸ ἀγάλματιον τοῦτο ἔχει καθόλου τὸν χαρακτήρα τῆς Πελοποννησιακῆς τέχνης, οἷος ἡμῖν, τελειότερος ὅμως ἐν τοῖς κατὰ Πολύκλειτον ἔργοις φαίνεται. εἶνε δέ, νομίζω, χρόνων τῶν τῆς μεταβάσεως τῆς τέχνης ἀπὸ τῆς ἀρχαίας εἰς τὴν νέαν ἐποχὴν τοῦ 5^{ου} αἰῶνος, δηλ. πρὸ τῆς 8^{ῆς} Ὀλ.

Ἐπιτρέπεται ἤδη καὶ τὸ ἐρώτημα, ἂν τὸ ἀγαλμα εἶνε αὐτὸ τοῦτο τὸ πρωτότυπον ἔργον, ἐὰν δὲ μή, πότε ἐποιήθη τοῦτο ἀντίτυπον (ὄχι μίμησις)· ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε ἀντίγραφον καὶ μάλιστα ἀγάλματος χαλκοῦ μαρτυρεῖ ἡ ὅλη τῆς ἐργασίας μέθοδος (technik), ἣτις εἶνε κατὰ τῶν οἰκείων εἰς τὴν φύσιν τοῦ μετάλλου, ἱκανὸν δὲ νομίζω ὅτι εἶνε, ἐὰν ἐν μόνον ἀλλ' ἀψευδὲς τοῦτου σημεῖον ὑποδείξω, λέγω δὲ τὸ ἐλικοειδὲς τῶν πλοκάμων σχῆμα, ὅπερ εἶνε προφανῶς ἀπομίμησις τῆς ἐκ μετάλλου ἐργασίας· νομίζω δὲ ὅτι τὸ ἀντίτυπον τοῦτο κατεσκευάσθη ἐν χρόνοις μεταγενεστέροις, ὅτε ἤδη ξένη ἦτο ἡ τέχνη αὕτη· εἰκάζω δὲ τοῦτο τεκμαιρόμενος ἐκ τῆς ξηραῖς ἐργασίας τῶν τε περὶ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ τῶν περὶ τὸ στόμα μερῶν τοῦ προσώπου καὶ ἐκ τῆς περιγραφῆς τῆς ὀφρύος· καὶ αἱ γραμμαὶ δὲ ἐκεῖναι αἱ ἄνωθεν τῆς μασχάλης καὶ αἱ περὶ τὸ ἰσχίον εἶνε νεκραὶ σχεδὸν καὶ κατὰ τρόπον ὅλως μηχανικόν· ἐκ τούτων φανερόν ὅτι τὸ ἀντίτυπον τοῦτο κατεσκευάσθη

ἐν χρόνοις, ὅτε ὁ τεχνίτης δὲν εἶχεν ἔτι αἰσθησιν τῆς τέχνης ταύτης, ἐφιλοτιμήθη ὅμως νὰ παράσχη ὡς οἷόν τε πιστὸν τοῦ πρωτοτύπου ἀντίγραφον.

Δὲν εἶνε ἀπο σκοποῦ, ἐὰν ἤδη φέρω τὸν λόγον ἐπὶ ἑτερόν τι ἀγαλμα ἐκ Σπάρτης καὶ τοῦτο, οὔτινος εἰκόνα παρέσχε ἡμῖν ὁ Flaseh ἐν τῇ Archaeol. Zeitung 1878 T. 16. Τὸ ἀγαλμα τοῦτο, οὔτινος ὁ κορμὸς μόνον σώζεται, εὐρίσκεται ἐν τῷ Μουσεῖῳ Σπάρτης, περιγραφὴ δὲ τοῦ ἔργου μικρὰ ἐν τῷ Καταλόγῳ τῶν ἐκ Σπάρτης ἔργων ἐν Mittheil B. 11 S. 325· τὸ ἔργον τοῦτο, εἶνε ἀναμφιδόλως τοῦ Πελοποννησιακοῦ ἐργαστηρίου· ὁρῶν δὲ ἀπέδειξεν ὁ Flaseh, ὅτι ὁ τύπος τούτου εἶνε οὐχὶ κατὰ Πολύκλειτον, ὡς ἐνόμισεν ὁ πρῶτον τοῦτου μνημονεύσας, ἀλλὰ προγενεστέρων πως χρόνων. Καὶ ἐκ πρώτης προσόψεως γίνεται φανερόν ὅτι τὸ ἀγαλμα τοῦτο εἶνε καὶ κατὰ τὸν χαρακτήρα τῆς τέχνης καὶ κατὰ τὸν τύπον ἀκόμη ὅμοιον πρὸς τὸ ἡμέτερον, πλὴν ὅτι εἶνε σκληρότερον πως περιγεγραμμένον ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα· εἶνε δὲ τὰ δύο ταῦτα ἔργα ὄχι μόνον καθ' ἑαυτὰ ἄξια λόγου, ἀλλ' ἄτε βέβαια Πελοποννησιακά, καὶ σπουδαῖα, τοῦτο μὲν ὅτι διδάσκουσιν ἡμᾶς ὁποῖός τις ἦτο ὁ χαρακτήρ τῆς Πελοποννησιακῆς τέχνης ἐν τῇ τελευταίᾳ βαθμίδι τῆς ἀρχαίας ἀναπτύξεως, τοῦτο δὲ ὅτι πρὸς ταῦτα δοκιμάζοντες καὶ τὰ κατὰ Πολύκλειτον ἔργα καὶ τὴν ἰδίαν τοῦ θαυμαστοῦ τούτου τεχνίτου εὐφυΐαν καὶ τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων του βεβαιότερον νὰ ἐκτιμήσωμεν δυνάμεθα.

Καὶ δι' ἄλλην δέ τινα αἰτίαν, τὸ ἀγάλματιον τοῦτο εἶνε ἄξιον λόγου, ὅτι συντελεῖ ἴσως καὶ τοῦτο εἰς διασάφησιν ἀμφιδόλου ζητήματος τοῦ περὶ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Πασιτέλους· ὁ Flaseh παρεξέτασας τὸ ὑπ' αὐτοῦ τούτου δημοσιευθὲν ἐκ Σπάρτης ἀγαλμα πρὸς τι ἐν Πετροπόλει ἀγαλμα Ἐρωτος (;), κατέδειξε τὸ ὅμοιον τῶν τύπων ἀμφοτέρων τῶν ἔργων. Καὶ πρὸς τὸ ἡμέτερον ἀγαλμα παρέχεται τὸ ἐν Πετροπόλει συγγενὲς πως, γνωστὸν δὲ εἶνε ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο εἰς τὴν τάξιν τῶν Πασιτέλους ἔργων κατατάσσουν. Ἐκ τῆς ὁμοιότητος λοιπὸν ταύτης τοῦ ἐν Πετροπόλει ἀγάλματος πρὸς τὰ δύο ταῦτα ἐκ Σπάρτης ἔργα μανθάνομεν

ὁποία τινα ἦσαν τὰ παραδείγματα τῆς Πασιτέλους τέχνης καὶ μέχρι ὁπόσου οἱ περὶ τὸν Πασιτέλη τεχνῆται ἐγένοντο μιμηταὶ τῶν ἔργων τούτων.

Ὀλίγας ἔτι λέξεις περὶ τῆς παραστάσεως τοῦ ἀγάλματος· ὅτι τοῦτο δὲν εἶνε ἀνδρίας ἐφήβου τινὸς ἐν ἀγῶσι νικητοῦ, φαίνεται ἐκ τῆς ἀναδέσεως τῆς κόμης· μόνον ἐν τῇ λίαν ἀρχαϊκῇ τέχνῃ παρίσταντο καὶ οἱ ἔφηβοι κομῶντες, παράδειγμα δὲ ἔστω τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο ἀρχαϊκὸν ἀνά-

γλυφον τοῦ δισκοβόλου ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Βαρβακείου· ἐν τοῖς μετέπειτα δὲ χρόνοις ὡς γνώρισμα τῶν θεῶν παρέμεινε· τοῦτο δὲ τῆς κόμης τὸ σχῆμα τοῦ Ἀπόλλωνος μάλιστα ἴδιον νομίζεται (1)· ἄλλως δὲ τὸ πρόσωπον δὲν ἔχει τι ἴδιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὸν συνήθη ἐφήβου τύπον (2).

Ἐν Ἀθήναις, 15 Ἰουνίου 1885.

Θ. ΣΟΦΟΥΛΗΣ.

ΣΚΕΥΟΣ ΠΗΛΙΝΟΝ ΚΑΙ ΤΕΜΑΧΙΑ ΑΓΓΕΙΩΝ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

(Πλ. 5).

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 1^α δημοσιευόμενον σκεῦος εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ εἶδεν ἄλλοτε ἐν Ἀθήναις καὶ περιέγραψε λεπτομερῶς ὁ F. Matz (Otto Jahn Europa σ. 47 καὶ ἐξῆς)· δυστυχῶς ἡμῶς δὲν ἔχω πρόχειρον τὴν διατριβὴν ταύτην, διὰ τοῦτο εἶναι πιθανὸν νὰ ἐπαναλάβω ἐνταυθὰ τινα, τὰ ὅποια ἐλέγχθησαν ἤδη· μόνον ἐκ τῆς συντόμου μνείας, ἣν ὁ Benndorf ποιεῖται τῆς περιγραφῆς τοῦ Matz. ἔχω γνώσιν αὐτῆς. Δημοσιεύων τὸ ὅμοιον σκεῦος, τὸ ἐν τῇ συλλογῇ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας εὐρισκόμενον (παριστῶν ἐφ' ἑνὸς μὲν τὸν Πηλέα ἀρπάζοντα τὴν Θέτιν, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας ὀψεως τὸν Ἡρακλῆ παλαιόντα πρὸς τὸν Νηρέα) ὁ Benndorf (Griech. und Sic. Vasenbilder σ. 60) γράφει τὰ ἐξῆς: «Τὸ σχῆμα τοῦ σκεύους εἶναι πολὺ σπάνιον, μόνον δὲ ἐν ἄλλο ἀκόμη γινώσκω ἐγὼ προσερχόμενον ἐξ Ἀθηναίων καὶ εὐρεθὲν, καθ' ἃ λέγεται, ἐπίσης ἐν τάφῳ, καὶ μάλιστα ἐν τῇ χειρὶ γυναικός. Ὁ F. Matz τὸ εἶδε τὸ θέρος τοῦ 1869 ἐν Ἀθήναις καὶ περιέγραψεν ἀκριβῶς, ἀγνοῶ ὅμως ποῦ σήμερον εὐρίσκεται. Οἱ δύο δίσκοι ἔχουσι διάμετρον 0,055^μ καὶ κοσμοῦνται διὰ γραφῶν ἐπὶ λευκοῦ ἐδάφους. Ἐφ' ἑκατέρας ὀψεως περὶ μίαν κεντρικὴν εἰκόνα (Ἡλιος ἐφ' ἑνός, ἐφ' ἑτέρου δὲ Εὐρώπη ἐπὶ τοῦ ταύρου) ὑπάρχει παράστασις περιθέουσα (ἀρπαγῇ τῶν Λευκιπιδῶν

κορῶν καὶ ἐφ' ἑτέρου ἀπαγωγῇ νεάνιδος)» (3).

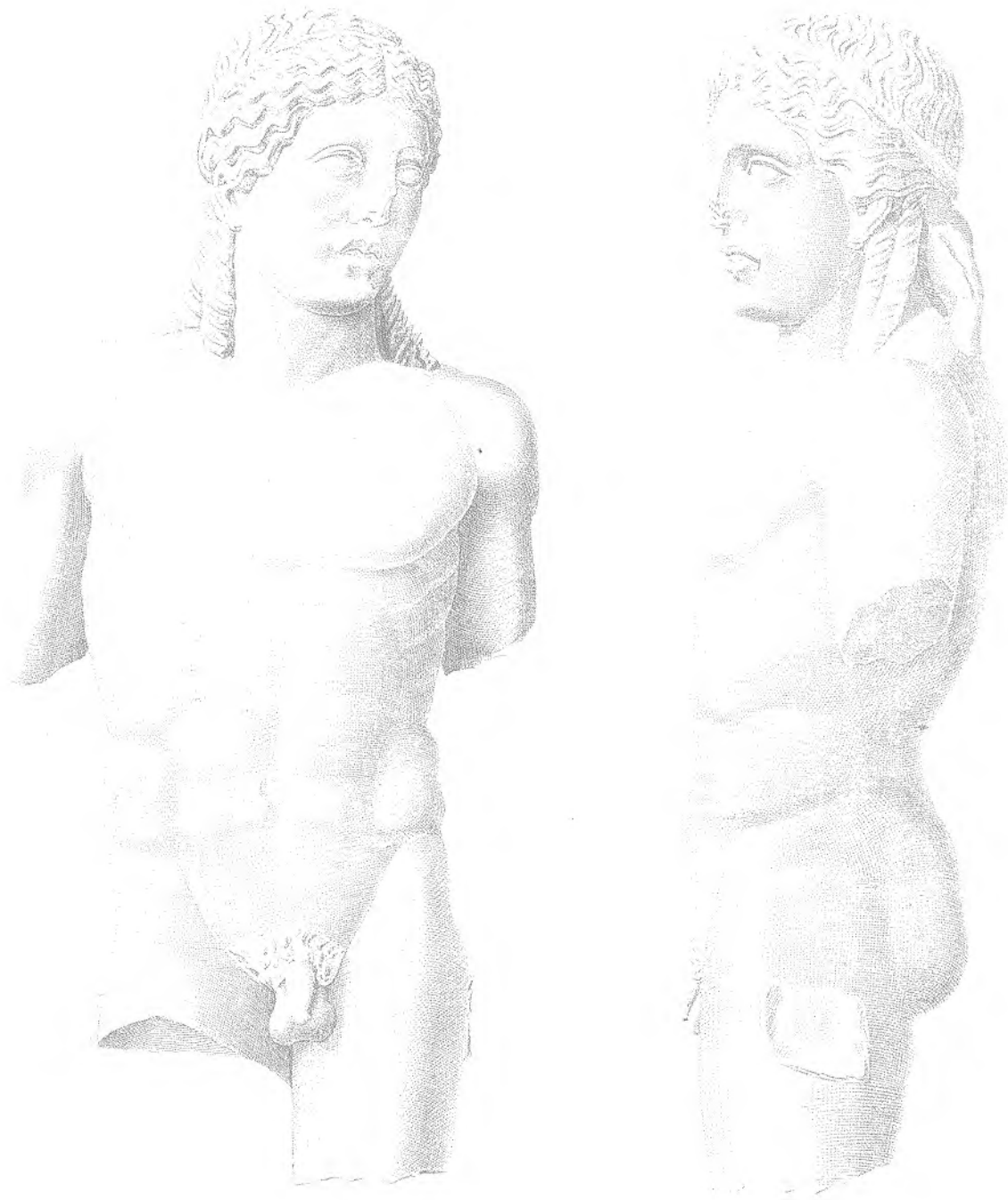
Ἀμφιβολία περὶ τῆς ταυτότητος τοῦ περιγραφομένου μετὰ τοῦ σήμερον δημοσιευομένου δὲν δύναται βεβαίως νὰ ὑπάρξῃ· κατὰ λάθος δὲ ἐσημειώθη παρὰ τῷ Benndorf (ἀγνοῶ ἂν καὶ παρὰ τῷ Matz) ὅτι ἡ διάμετρος τῶν δίσκων εἶναι μόνον 0,055^μ, ἐν ᾧ εἶναι 0,136^μ περίπου, ὡς ἐκ τῆς παρατιθέμενης κατατομῆς ὑπ' ἀριθ. 1^β φαίνεται· αἱ εἰκόνες ἕνεκα τῆς ἀναγκαίας ἀναπτύξεως τῆς μὴ ἐντελῶς ἐπιπέδου ἐπιφανείας ἔγειναν ὀλίγον μεγαλείτεροι. Τῶν ἐν τῷ κέντρῳ ὅμως κύκλων ἡ διάμετρος εἶναι τῷ ὄντι 0,055^μ, ἐκ τούτου δ' ἐξηγεῖται τὸ παρὰ Benndorf λάθος.

Τὸ σκεῦος τοῦτο εὐρίσκεται σήμερον ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ἠγοράσθη δὲ παρ' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἰδιώτου, ὅστις κατέχευεν αὐτό, ὅταν τὸ εἶδε καὶ περιέγραψεν ὁ Matz. Εὐρέθη κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ πωλητοῦ ἐντὸς τάφου παρὰ τὴν ἀπ' Ἀθηναίων εἰς Σεπόλια ἀγρουσαν ὁδόν. Ὡς ἐκ

(1) Παρβ. τὰς ἐπὶ πλείστον ἀρχαίων μάλιστα ἀγγείων γραφὰς Ἀπόλλωνος.

(2) Τὸ λιθογράφημα ἐπετελέσθη ὅτε τὸ κείμενον ἤδη ἐκ τοῦ τύπου τέλειον ἦτο· ἀναγκαῖον δὲ ἐν ὑποσημειώσει νὰ εἶπω, ὅτι δὲν εἶνε ὁμοίωτα πρὸς τὸ μάρμαρον ἀπεικασμένον.

(3) Αὐτὸς ὁ Benndorf ἀναφέρει καὶ πολλὰς γνώμας περὶ τῆς χρήσεως τῶν σκευῶν τούτων, παραδέχεται δ' ἐπὶ τέλους μετὰ τοῦ Le Bas καὶ τοῦ Otto Jahn, ὅτι εἶναι κοινὰ ἀρπαγῆς.

ΑΓΓΛΜΑΤΙΟΝ ΕΚ ΣΠΑΡΤΗΣ